

Krok k pochopení – další vzdělávání pracovníků
v sociálních službách, reg. č.: CZ.1.07/3.2.13/03.0029

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ MINIMUM

Gabriela Chovancová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ MINIMUM

Gabriela Chovancová

Krok k pochopení – další vzdělávání
pracovníků v sociálních službách
reg. č. CZ.1.07/3.2.13/03.0029

Obsah

1. ÚVOD	4
2. SOCIÁLNÍ SLUŽBY	5
2.1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY	7
2.1.1 Druhy a formy poskytování sociálních služeb	7
2.1.2 Úhrada nákladů za sociální služby	9
2.1.3 Registrace sociálních služeb	10
2.1.4 Povinnosti poskytovatelů sociálních služeb	10
2.1.5 Smlouva o poskytnutí sociální služby	11
2.1.6 Standardy kvality sociálních služeb	12
2.2 PŘÍSPĚVEK NA PÉČI	15
2.2.1 Podmínky nároku na příspěvek, výše příspěvku	15
2.2.2 Řízení o příspěvku na péči	16
3. NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ	17
3.1 Dávky nemocenského pojištění	19
3.1.1 Nemocenské	19
3.1.2 Peněžitá pomoc v mateřství	20
3.1.3 Ošetřovné	21
4. DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ	21
4.1 Dávky z důchodového pojištění	22
4.1.1 Starobní důchod	23
4.1.2 Invalidní důchod	24
4.1.3 Vdovský a vdovecký důchod	27
4.1.4 Sirotčí důchod	27
5. ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	28

6. SYSTÉM STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	31
6.1 Dávky státní sociální podpory	31
6.1.1 Přídavek na dítě	32
6.1.2 Příspěvek na bydlení	32
6.1.3 Rodičovský příspěvek	33
6.1.4 Porodné	34
6.1.5 Pohřebné	34
7. DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	34
7.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte (§ 47f)	35
7.2 Odměna pěstouna (§ 47i, 47j)	35
7.3 Příspěvek při převzetí dítěte (§47l)	36
7.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla (§ 47m)	36
7.5 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče (§ 47d zákona) ..	36
8. SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	37
8.1 Dávky pomoci v hmotné nouzi.....	44
8.1.1 Příspěvek na živobytí	44
8.1.2 Doplatek na bydlení	45
8.1.3 Mimořádná okamžitá pomoc	45
9. DÁVKY A VÝHODY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	46
9.1 Dávky pro osoby se zdravotním postižením.....	48
9.1.1 Příspěvek na mobilitu	48
9.1.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku.....	48
9.2 Průkaz osoby se zdravotním postižením	50
10. PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI.....	52
11. SYSTÉM VÝPLATY SOCIÁLNÍCH DÁVEK	54
12. ZÁVĚR.....	55

1. ÚVOD

Milí čtenáři, dostává se Vám do rukou studijní příručka vzdělávacího kurzu Sociálně-právní minimum. Tento kurz je určen jak začínajícím sociálním pracovníkům, kteří se teprve orientují v oblasti sociálně-právního poradenství, tak všem pracovníkům, kteří si chtějí svoje znalosti oživit, popřípadě doplnit o informace nové a aktuální.

Obsah sociálně-právního poradenství může být chápán různě. Někteří poskytovatelé sociálních služeb zahrnují pod tuto činnost i poradenství v oblasti rodinného práva, pracovněprávních vztahů, problematiky nájemního bydlení apod. V našem případě se zaměříme „pouze“ na témata vyplývající především ze sféry práva sociálního zabezpečení.

Jak všichni ze své praxe víme, systém práva sociálního zabezpečení je v čase značně proměnlivý, a je tedy nutné se průběžně seznamovat s novinkami alespoň do té míry, abychom byli schopni poskytovat kvalitní poradenství a nabízet účinnou podporu našim klientům.

Oblast práva sociálního zabezpečení je velice rozsáhlá. V této publikaci a v celém kurzu nám půjde o seznámení s těmi oblastmi a o zodpovězení takových otázek, které jsou blízké Vaší praxi. Naším cílem je také napomoci Vám k lepší orientaci v jednotlivých právních předpisech. Naopak není smyslem této publikace do detailu popsat všechny podrobnosti, záludnosti, výpočty, výjimky z výjimek a podobně. Budeme vycházet z těch situací, které reálně se svými klienty řešíte ... situace a dotazy, se kterými běžně odkazujete klienty na další instituce a organizace, přenecháme i v tomto případě povolanějším (nebudete tedy nuceni oprašovat znalosti matematiky, počítat násobky životního minima, sčítat příjmy osob žijících v jedné domácnosti apod. – k tomu nám ostatně slouží různé chytré aplikace a na internetu dostupné nástroje, o kterých si také něco povíme).

Příručka je koncipována tak, aby vždy v úvodu každého tématu byla uvedena legislativa upravující danou oblast, následuje stručné seznámení s obsahem právního předpisu, vymezení základních pojmů, dále vymezení okruhu osob, kterých se právní úprava týká; je-li

to relevantní, pak seznam a popis sociálních dávek a popis procesu směřujícího k přiznání dávky a v neposlední řadě pak informace o institucích zodpovědných za provádění toho kterého právního předpisu.

Nyní se tedy pusťme do práce.

2. SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Dříve než se jako sociální pracovníci pustíme do poradenské činnosti, bylo by vhodné si ujasnit několik základních otázek týkajících se legislativního zakotvení naší činnosti. Podmínky poskytování pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, stejně jako některé další záležitosti spojené s poskytováním sociálních služeb upravuje zákon o sociálních službách a na něj navazující vyhláška.

Klíčová slova: zásady poskytování sociálních služeb, druhy a formy poskytování sociálních služeb, úhrada nákladů za sociální služby, registrace sociálních služeb, povinnosti poskytovatelů sociálních služeb, smlouva o poskytnutí sociálních služeb, příspěvek na péči.

Právní předpisy:

- **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**
- **Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách**

Obsah právních předpisů

108/2006 Sb.

- **Příspěvek na péči:** § 7–31 (podmínky nároku na péči, výše příspěvku, výplata příspěvku, povinnosti žadatele, kontrola využívání příspěvku atd.).
- **Sociální služby:** § 32–96a (druhy sociálních služeb, úhrada nákladů za sociální služby, registrace poskytovatelů sociálních služeb, povinnosti poskytovatelů).
- **Inspekce sociálních služeb:** § 97–99

- **Kvalifikační předpoklady** pro výkon povolání sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách, § 109–117
- **Akreditace** vzdělávacích zařízení a vzdělávacích programů, § 117a–117e
- Atd.

505/2006 Sb.

- **Způsob hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřeby** pro účely stanovení stupně závislosti.
- **Rozsah úkonů** poskytovaných v rámci základních činností u jednotlivých druhů sociálních služeb a maximální výše úhrad za poskytování některých sociálních služeb.
- **Hodnocení plnění standardů kvality** sociálních služeb.
- Atd.

Vymezení některých základních pojmů (§ 3 z.č.108/2006 Sb.)

Sociální služba – činnost zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění.

Nepříznivá sociální situace – oslabení nebo ztráta schopností z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné osoby apod.

Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav – zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok a který omezuje funkční schopnosti nutné pro zvládnutí základních životních potřeb.

Sociální začleňování – proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.

Sociální vyloučení – vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.

Základní zásady (§ 2)

1. Každá osoba má nárok na **bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství** o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení. Základní sociální poradenství je **základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb**; poskytovatelé služeb jsou povinni tuto činnost zajistit.
2. **Rozsah a forma** pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí **zachovávat lidskou důstojnost osob**. Pomoc musí vycházet z **individuálně určených potřeb osob**, musí působit na osoby aktivně, **podporovat rozvoj jejich samostatnosti**, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a **posilovat jejich sociální začleňování**. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně **zajištěno dodržování lidských práv** a základních svobod osob.

Působnost v oblasti sociálních služeb (§ 5)

- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností v rámci výkonu státní správy
- Kraj a obce v rámci samosprávné činnosti
- Krajské pobočky Úřadu práce

2.1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Zákon o sociálních službách mj. vymezuje druhy a formy sociálních služeb, stanoví podmínky poskytování sociálních služeb (registrace, povinnosti poskytovatelů sociálních služeb atd.), stanoví předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách atd. My se budeme zabývat pouze několika vybranými tématy.

2.1.1 Druhy a formy poskytování sociálních služeb

Sociální služby zahrnují:

- a) sociální poradenství
- b) služby sociální péče
- c) služby sociální prevence

Formy poskytování sociálních služeb:

- a) pobytové
- b) ambulantní
- c) terénní

Sociální poradenství

– zahrnuje **základní** sociální poradenství a **odborné** sociální poradenství.

Služby sociální péče

Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich **fyzickou** a **psychickou soběstačnost** s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře **zapojení do běžného života** společnosti a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim **důstojné prostředí** a zacházení. Každý má právo na poskytování služeb sociální péče v nejméně omezujícím prostředí.

Mezi služby sociální péče patří tyto služby:

- osobní asistence (§ 39)
- pečovatelská služba (§ 40)
- tísňová péče (§ 41)
- průvodcovské a předčitatelské služby (§ 42)
- podpora samostatného bydlení (§ 43)
- odlehčovací služby (§ 44)
- centra denních služeb (§ 45)
- denní stacionáře (§ 46)
- týdenní stacionáře (§ 47)
- domovy pro osoby se zdravotním postižením (§ 48)
- domovy pro seniory (§ 49)
- domovy se zvláštním režimem (§ 50)
- chráněné bydlení (§ 51)
- sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče (§ 52)

Služby sociální prevence

Služby sociální prevence napomáhají **zabránit sociálnímu vyloučení** osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností atd.

Cílem služeb sociální prevence je **napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace** a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů (§ 53).

Mezi služby sociální prevence patří tyto služby:

- raná péče (§ 54)
- telefonická krizová pomoc (§ 55)
- tlumočnické služby (§ 56)
- azylové domy (§ 57)
- domy na půl cesty (§ 58)
- kontaktní centra (§ 59)
- krizová pomoc (§ 60)
- intervenční centra (§ 60a)
- nízkoprahová denní centra (§ 61)
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62)
- noclehárny (§ 63)
- služby následné péče (§ 64)
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením (§ 66)
- sociálně terapeutické dílny (§ 67)
- terapeutické komunity (§ 68)
- terénní programy (§ 69)
- sociální rehabilitace (§ 70)

Zákon o sociálních službách stanoví základní činnosti, které jsou v rámci jednotlivých druhů služeb poskytovány. Vyhláška 505/2006 Sb. dále podrobněji specifikuje jednotlivé poskytované úkony.

2.1.2 Úhrada nákladů za sociální služby

Sociální služby jsou poskytovány osobám **bez úhrady nákladů**, za **částečnou úhradu** nebo za **plnou úhradu** nákladů.

Bezplatně jsou poskytovány služby sociálního poradenství, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, krizová pomoc, služby následné péče (vyjma činností uvedených v § 64, odst.3), sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, terénní programy,

sociální rehabilitace (vyjma činností uvedených v § 70 odst.3), sociální služby poskytované v kontaktních centrech a nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, služby sociálně terapeutických dílen (vyjma činnosti uvedené v § 67 odst.2b), sociální služby intervenčních center.

Způsob a výše úhrady za ostatní sociální služby je stanovena zákonem o sociálních službách a vyhláškou 505/2006 Sb.

2.1.3 Registrace sociálních služeb

Sociální služby je možné poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, které vzniká rozhodnutím o registraci sociálních služeb. O registraci rozhoduje příslušný krajský úřad.

Podmínkou registrace je splnění podmínek stanovených v § 79 zákona o sociálních službách. Každý poskytovatel sociálních služeb je v průběhu poskytování služby povinen hlásit ve stanovené lhůtě (15 dnů) všechny změny týkající se údajů v registru poskytovatelů.

Všechny formuláře pro registr sociálních služeb jsou k dispozici na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR: <http://formulare.mpsv.cz/oksluzby-registr/cs/welcome>

Informace z registru sociálních služeb jsou dostupné na: <http://iregistr.mpsv.cz>

2.1.4 Povinnosti poskytovatelů sociálních služeb

Povinnosti poskytovatelů sociálních služeb jsou zakotveny v § 88. Mezi tyto povinnosti patří především:

- Zajišťovat **dostupnost informací** o druhu, místě, cílech, cílové skupině, kapacitě a způsobu poskytování sociální služby, a to srozumitelnou formou (webové stránky, letáky apod.).
- **Informovat** zájemce o službu o **všech povinnostech** které by pro něho vyplývaly ze smlouvy o poskytování služby, o způsobu poskytování služby a o úhradě za službu.
- Vytvářet při poskytování služby takové podmínky, aby byla naplňována **lidská a občanská práva** klientů a **aby nedocházelo ke střetu zájmů** klientů a poskytovatele služby.

- **Zpracovat vnitřní pravidla** zajištění poskytované služby, včetně pravidel pro uplatnění oprávněných zájmů klientů.
- Zpracovat vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování **stížností**.
- **Plánovat průběh poskytování služby podle osobních cílů, potřeb a schopností** klientů, vést písemné individuální záznamy o poskytování služby a hodnotit průběh poskytování služby za účasti klientů.
- **Dodržovat standardy kvality** sociálních služeb (stanovené vyhláškou 505/2006 Sb.).
- Atd.

2.1.5 Smlouva o poskytnutí sociální služby

Poskytování sociální služby je realizováno na základě smlouvy mezi poskytovatelem služby a klientem. Tato smlouva musí být u služeb uvedených v § 91 odst.1 uzavřena písemně, v ostatních zde neuvedených případech je možné smlouvu o poskytování sociální služby uzavřít ústně.

Smlouva o poskytování sociální služby musí obsahovat tyto náležitosti:

- a) označení smluvních stran
- b) druh sociální služby
- c) rozsah poskytování služby
- d) místo a čas poskytování služby
- e) výši úhrady za sociální služby
- f) ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb
- g) výpovědní důvody a výpovědní lhůty
- h) doba platnosti smlouvy

Poskytovatel sociální služby **může odmítnou poskytnout sociální službu** žadateli pouze v **zákonem daných případech**, není tedy možné si klienty „vybírat“ dle vlastního uvážení. Tyto zákonné důvody pro odmítnutí uzavřít smlouvu s žadatelem jsou následující:

- poskytovatel neposkytuje službu, o kterou osoba žádá
- poskytovatel nemá dostatečnou kapacitu k poskytnutí sociální služby
- zdravotní stav žadatele vylučuje poskytnutí takové sociální služby

Zdravotní stav vylučující poskytnutí pobytové sociální služby je stanoven v § 36 vyhlášky 505/2006 Sb. Jedná se o takový zdravotní stav, který vyžaduje poskytnutí ústavní péče ve zdravotnickém zařízení, jde také o takovou situaci, kdy osoba není schopna pobytu v zařízení sociálních služeb z důvodu akutní infekční nemoci nebo kdy chování osoby by z důvodu duševní poruchy závažným způsobem narušovalo kolektivní soužití (pokud nejde o služby domova se zvláštním režimem).

2.1.6 Standardy kvality sociálních služeb

Dodržování standardů kvality sociálních služeb je dle § 88 tohoto zákona jednou z povinností poskytovatelů sociálních služeb a je rovněž předmětem inspekce u poskytovatelů sociálních služeb. Obsah standardů stanovuje vyhláška č. 505/2006 Sb.

Standardy kvality sociálních služeb jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociálních služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a klienty služeb.

Standardy se týkají všech sociálních služeb, a jsou proto formulovány obecně, jsou závazné pro všechny druhy sociálních služeb. Standardy jsou rozloženy na jednotlivá kritéria, která jsou měřitelná, a to z důvodu srozumitelnosti a také proto, aby bylo možno posoudit, zda služba požadavek standardu splňuje.

Standardy jsou pomůckou pro poskytovatele usilující o poskytování kvalitních sociálních služeb, které respektují a podporují rovný přístup ke klientům, k jejich dalšímu občanskému a osobnímu uplatnění, a jsou tak základním předpokladem plnohodnotného, důstojného a svobodného života klientů.

Standardy, které popisují, jak má vypadat kvalitní sociální služba, jsou přínosem pro poskytovatele i pro uživatele služeb. Zavedení standardů do praxe umožňuje porovnávat efektivitu jednotlivých druhů služeb, které pomáhají lidem řešit stejný typ nepříznivé sociální situace, i efektivitu různých zařízení, která poskytují stejný druh služby. To má velký význam i pro zřizovatele a další instituce, které

sociální služby financují. Při zjišťování kvality poskytovaných služeb jsou standardy nástrojem, měřítkem pro hodnocení kvality.

Hlavním smyslem standardů je zajistit, aby poskytování služby respektovalo a chránilo práva jak těch, kteří službu přijímají, tedy uživatelů, tak lidí, kteří ji poskytují – pracovníků.

Standardy kvality zaměřené na uživatele se nazývají **procedurální** a patří mezi ně tyto standardy:

Standard č. 1: Cíle a způsoby poskytování sociální služby

Zde má každá poskytovaná služba stanovené své poslání, kterým se řídí, cílovou skupinu osob, pro které je služba určena, a zásady (principy), které jsou pro danou službu závazné a důležité. Tento standard je zásadní, poskytovaná služba se zavazuje k naplňování tohoto závazku, který je veřejný (veřejnost je s ním seznamována např. formou letáků, na webových stránkách apod.).

Standard č. 2: Ochrana práv osob

Poskytovaná služba má povinnost mít písemně zpracovaná pravidla pro případné porušování práv, ke kterým může dojít při poskytování služby, nebo na střety zájmů mezi uživateli či mezi uživatelem a pracovníkem. Dále je v tomto standardu písemně zpracován i postup při přijímání darů.

Standard č. 3: Jednání se zájemcem o službu

Zde je popsán průběh jednání s osobou, která má zájem o poskytování dané služby, při kterém se projednává cíl zájemce, hledá se společně zakázka, kterou by daná služba mohla plnit. Tato část je důležitá v tom, že se zde rozhoduje na základě stanovených kritérií, zda zájemce spadá do okruhu osob (cílová skupina), kterým se poskytovatel zavázal poskytovat službu (ve standardu č. 1 – ve veřejném závazku).

Standard č. 4: Smlouva o poskytování sociální služby

V této části má sociální služba písemně sepsán postup, podle kterého pracovníci jednájí při uzavírání smlouvy (seznámení se smlouvou, přílohami smlouvy). Uzavřením smlouvy se ze zájemce o službu stává uživatel služby.

Standard č. 5: Individuální plánování a průběh sociální služby

Pracovníci sociální služby s každým uživatelem plánují průběh služby a vyhotovují o něm záznam, tzv. Individuální plán. Individuální plán vychází z potřeb a cílů, kterých chce uživatel pomocí využívané služby dosáhnout. Každý uživatel má k dispozici určeného, tzv. klíčového pracovníka, se kterým může probírat změny svých potřeb a přání.

Standard č. 6: Dokumentace o poskytované sociální službě

Tento standard zahrnuje písemná pravidla pro vedení dokumentace v dané službě. Popisuje, jaké informace jsou vedeny o užívatelích služby, kdo má k těmto informacím přístup, jak dlouho se archivují apod.

Standard č. 7: Stížnosti na kvalitu či způsob poskytování služby

Zde každý uživatel najde informace o možnosti stěžovat si na poskytovanou službu, jak postupovat při podávání stížnosti, jak se stížnosti evidují a jak s nimi dále poskytovaná služba pracuje.

Standard č. 8: Návaznost poskytované sociální služby na další služby

Služba má k dispozici uživatelům a pracovníkům vytvořeno tzv. Portfolio, kde jsou uvedeny kontakty na další služby v okolí – lékaři, nemocnice, veřejné služby apod.

Standardy ekonomické (personální) se týkají managementu (řízení) poskytované služby. Do této skupiny patří:

Standard č. 9: Personální zajištění

Popisuje personální a organizační zajištění sociální služby (např. struktura a počet pracovních míst, pravidla pro přijímání pracovníků atd.).

Standard č. 10: Profesní rozvoj pracovníků

Pojednává o profesním rozvoji pracovníků (hodnocení jejich práce, zvyšování kvalifikace – vzdělávání atd.).

Poslední skupinou jsou **standardy provozní**, které se zabývají otázkami provozu poskytované služby. Do této skupiny patří:

Standard č. 11: Místní a časová dostupnost poskytované služby

Kdy a kde je služba poskytována.

Standard č. 12 : Informovanost o poskytované službě

Jakým způsobem je informována veřejnost o službě – informace musí být jasné, stručné, srozumitelné.

Standard č. 13: Prostředí a podmínky

Materiální, technické, hygienické podmínky a prostředí sociální služby.

Standard č. 14: Nouzové a havarijní situace

Definování nouzových situací, které mohou nastat při poskytování služby, a postup při jejich řešení.

Standard č. 15: Zvyšování kvality v poskytované službě

Hodnocení kvality služby, zjišťování spokojenosti uživatelů, např. prostřednictvím dotazníků, vyhodnocení stížností atd.

2.2 PŘÍSPĚVEK NA PÉČI

Příspěvek na péči je dávka, která se svým smyslem dotýká problematiky dávek a výhod pro osoby se zdravotním postižením. Pamatujte tedy na tento příspěvek při četbě příslušné kapitoly. Nicméně informace k příspěvku zařadíme na toto místo z toho důvodu, že je upraven zákonem o sociálních službách a my se budeme držet logiky řazení podle příslušných zákonů.

2.2.1 Podmínky nároku na příspěvek, výše příspěvku

Příspěvek je poskytován osobám z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu závislým na pomoci jiné fyzické osoby. Tímto příspěvkem se stát podílí na zajištění základních životních potřeb prostřednictvím sociálních služeb nebo jiných forem pomoci.

Závislost osoby na pomoci jiné fyzické osoby se hodnotí a **posuzuje na základě schopnosti zvládat základní životní potřeby** uvedené v § 9 zákona o sociálních službách. Hodnotí se tyto schopnosti:

- mobilita
- orientace

- komunikace
- stravování
- oblékání a obouvání
- tělesná hygiena
- výkon fyziologické potřeby
- péče o zdraví
- osobní aktivity
- péče o domácnost

Podle toho, kolik základních životních potřeb je posuzovaná osoba schopna zajistit vlastními silami a ke kolika potřebuje dopomoc, rozlišujeme **4 stupně závislosti** na pomoci jiné fyzické osoby (§ 8 zákona). Stupně závislosti se definují odlišně u osoby mladších, resp. starších 18 let. U osob starších 18 let je hodnotící škála tato:

- **Stupeň I** (lehká závislost) – jestliže osoba není z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby.
- **Stupeň II** (středně těžká závislost) – osoba není schopna zvládat pět nebo šest základních životních potřeb.
- **Stupeň III** (těžká závislost) – osoba není schopna zvládat sedm nebo osm základních životních potřeb.
- **Stupeň IV** (úplná závislost) – osoba není schopna zvládat devět nebo deset základních životních potřeb.

Výše příspěvku – §11

Stupeň závislosti	Pro osoby do 18 let věku	Pro osoby nad 18 let věku
I.	3 000 Kč	800 Kč
II.	6 000 Kč	4 000 Kč
III.	9 000 Kč	8 000 Kč
IV.	12 000 Kč	12 000 Kč

2.2.2 Řízení o příspěvku na péči

O příspěvek na péči žadatel žádá na **krajské pobočce Úřadu práce, a to písemnou žádostí předloženou na tiskopisu** předepsaným ministerstvem. Všechny formuláře Ministerstva práce a sociálních věcí jsou k dispozici na <http://portal.mpsv.cz/forms>.

Žádost o příspěvek musí obsahovat označení fyzické nebo právnické osoby, která osobě (žadateli) poskytuje nebo bude poskytovat pomoc (osoba blízká, asistent sociální péče, poskytovatel sociálních služeb), rozsah pomoci a písemný souhlas FO nebo PO s jejím poskytováním.

Krajská pobočka ÚP provádí pro účely posuzování stupně závislosti **sociální šetření**, při kterém zjišťuje schopnost samostatného života osoby v přirozeném sociálním prostředí.

Krajská pobočka ÚP následně pošle příslušné **okresní správě sociálního zabezpečení** žádost o posouzení stupně závislosti osoby. OSSZ vychází při posuzování z nálezu ošetřujícího lékaře, z výsledku sociálního šetření, zjištění potřeb osoby a z výsledků vyšetření posuzujícího lékaře.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 2

- *Jaké tři druhy a tři formy sociálních služeb zákon rozlišuje?*
- *U kterých sociálních služeb vyžaduje zákon uzavření **písemné smlouvy** s klientem o poskytování sociální služby?*
- *Který subjekt je registračním orgánem pro poskytovatele sociálních služeb?*
- *Komu je určen příspěvek na péči?*
- *Ke komu bude Váš klient směřovat žádost o příspěvek na péči?*

3. NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ

V této kapitole budeme hovořit o jednom z témat sociálního zabezpečení, a to o **nemocenském pojištění** zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Systém nemocenského pojištění je určen pro osoby výdělečně činné, které v případě přechodné ztráty příjmu z důvodu dočasné pracovní neschopnosti, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství či péče o dítě zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Klíčová slova: nemocenské pojištění zaměstnanců a OSVČ, dočasná pracovní neschopnost, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Právní předpisy:

- **Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení**
- **Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**
- **Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**

Obsah právních předpisů

582/1991 Sb.

- Úkoly orgánů sociálního zabezpečení a obcí v sociálním zabezpečení.
- Úkoly zaměstnavatelů v sociálním zabezpečení.
- Povinnosti občanů při provádění sociálního zabezpečení.
- Řízení ve věcech důchodového pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

187/2006 Sb.

- Okruh pojištěných osob, účast zaměstnanců a OSVČ na pojištění.
- Dávky (obecné podmínky nároku na dávky a jejich výplatu, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství).
- Posuzování zdravotního stavu pro účely pojištění.
- Organizace a provádění nemocenského pojištění.
- Atd.

589/1992 Sb.

- Stanoví výši a výpočet pojistného na nemocenské pojištění.

Působnost v oblasti sociálního zabezpečení

(§ 3 z.č.582/1991 Sb.)

- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Česká správa sociálního zabezpečení
- **Okresní správy sociálního zabezpečení**
- Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti

V otázkách nemocenského pojištění je vhodné se obracet v první řadě na zaměstnavatele a následně na místně příslušnou okresní správu sociálního pojištění.

KDO SE ÚČASTNÍ NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ?

Povinně jsou to **zaměstnanci**, resp.osoby, které jsou takto definovány v § 5 a) zákona o nemocenském pojištění. Jsou to mimo jiné *zaměstnanci v pracovním poměru, zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnanci činní na základě dohody o provedení práce* (pokud příjem za daný kalendářní měsíc činil alespoň 2 500 Kč, resp. 10 000 Kč u DPP) atd. (§ 6, § 7a zákona).

Nepovinně se nemocenského pojištění účastní osoby samostatně výdělečně činné.

3.1 Dávky nemocenského pojištění

Dávky nemocenského pojištění jsou následující:

- Nemocenské
- Peněžité pomoc v mateřství
- Ošetrovné
- Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Jakým způsobem se žádá o tyto dávky a jak jsou dávky vypláceny? Pravidlem v tomto případě je, že zaměstnanci se vždy s žádostí o výplatu dávky obrací v první řadě na svého zaměstnavatele, a to prostřednictvím předepsaného tiskopisu. Zaměstnavatel tuto žádost dále postupuje okresní správě sociálního zabezpečení.

Dávky jsou **vypláceny** dle žádosti buď **na účet**, nebo **v hotovosti** (peněžní poukázkou).

3.1.1 Nemocenské

Nárok na nemocenské má dle § 23 zákona č. 187/2006 pojištěnec, který byl uznán dočasně práce neschopným nebo kterému byla nařízena karanténa, trvá-li dočasná pracovní neschopnost **déle než 21 kalendářních dnů (od 1. 1. 2014 déle než 14 kalendářních dnů)**.

Zaměstnanec i osoba samostatně výdělečně činná má tedy nárok na **výplatu dávky od 22. kalendářního dne** pracovní neschopnosti do konce pracovní neschopnosti, **maximálně však 380 dnů od vzniku pracovní neschopnosti**.

Zaměstnanec, kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, je po dobu prvních 21 dnů pracovní neschopnosti zabezpečen náhradou mzdy, kterou mu poskytuje zaměstnavatel.

Výše nemocenského za kalendářní den činí **60% denního vyměrovacího základu**.

3.1.2 Peněžitá pomoc v mateřství

Podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství (tzv. „mateřskou“) jsou podrobně stanoveny v § 32 zákona č. 187/2006 Sb., velice zjednodušeně řečeno platí následující: v den, od něhož je přiznávána dávka, musí trvat účast na nemocenském pojištění nebo ochranná lhůta a zároveň v posledních dvou letech před tímto dnem musí být žadatelka pojištěna alespoň po dobu 270 dnů.

Žena může nastoupit na peněžitou pomoc v mateřství v období od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Peněžitá pomoc v mateřství je **vyplácena po dobu 28 týdnů** (resp. 37 týdnů u ženy, která porodila dvě a více dětí zároveň).

Pokud jiná osoba převzala dítě do péče na základě rozhodnutí soudu, OSPOD nebo na základě dohody mezi rodiči (např. otec dítěte v případě dlouhodobé nemoci matky apod.), činí podpůrní doba 22 (resp. 31) týdnů (§ 32 zákona o nemocenském pojištění).

Zákon umožňuje **střídání matky a otce** v péči o dítě, a to na základě jejich vzájemné dohody, přičemž každý z nich má po dobu, kdy o dítě pečuje, nárok na výplatu peněžitě pomoci v mateřství. Střídání je možné nejdříve od počátku 7. týdne po narození dítěte. Otec musí o dítě pečovat nejméně sedm po sobě jdoucích kalendářních dnů.

Výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den činí **70 % denního vyměřovacího základu**.

3.1.3 Ošetřovné

Nárok na ošetřovné má dle § 39 zákona zaměstnanec, který ošetřuje:

- **dítě mladší 10 let**, které onemocnělo nebo utrpělo úraz
- **jiného člena domácnosti**, jehož zdravotní stav z důvodu nemoci nebo úrazu vyžaduje nezbytně ošetřování, nebo pečuje o ženu v době bezprostředně po porodu, pokud to její stav vyžaduje **nebo zaměstnanec**, který pečuje o dítě mladší 10 let z toho důvodu, že je uzavřena škola, popř. pro nařízenou karanténu

Ošetřovné je možné pobírat **po dobu maximálně 9 kalendářních dnů** (16 dnů u osamělého rodiče).

Výše ošetřovného činí 60 % denního vyměřovacího základu.

Pro výpočet dávek nemocenského pojištění (nemocenské, ošetřovné, peněžité pomoci v mateřství) je možné využít kalkulaček na webových stránkách MPSV v sekci „Nemocenské pojištění“: <http://www.mpsv.cz/cs/11580>.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 3

- *Vyjmenujte dávky nemocenského pojištění.*
- *Jaká je výše nemocenského (procentuelně vyjádřeno)?*
- *Kdo má nárok na ošetřovné?*

4. DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

Důchodové pojištění patří stejně jako nemocenské pojištění do systému sociálního zabezpečení. Základním právním předpisem upravujícím důchodové pojištění je tedy také stejně jako u nemocenského pojištění zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Klíčová slova: starobní důchod, invalidní důchod, vdovský a vdovecký důchod

Právní předpisy:

- **Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení**
- **Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění**

Obsah právních předpisů

582/1991 Sb.

- Viz nemocenské pojištění

155/1995 Sb.

- Okruh pojištěných osob, podmínky účasti na pojištění
- Důchody (starobní důchod, invalidní důchod, vdovský a vdovecký důchod, sirotčí důchod)
- Přejícná ustanovení

Působnost v oblasti sociálního zabezpečení (§ 3 z.č.582/1991 Sb.)

- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Česká správa sociálního zabezpečení
- **Okresní správy sociálního zabezpečení**
- Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti

V otázkách důchodového pojištění je vhodné se obracet především na místně příslušnou okresní správu sociálního pojištění.

OKRUH OSOB POJIŠTĚNÝCH V RÁMCI DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

Okruh pojištěných osob je stanoven v §§ 5–7 zákona o důchodovém pojištění a je vymezen relativně široce. Není nutné na tomto místě vypisovat všechny kategorie pojištěnců, se kterými se podrobněji seznámíme v rámci kurzu (resp. je možné se s nimi seznámit v zákoně).

4.1 Dávky z důchodového pojištění

Ze základního důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- starobní
- invalidní
- vdovský a vdovecký
- sirotčí

ŽÁDOST O PŘIZNÁNÍ DÁVKY DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

Žádosti o přiznání dávky důchodového pojištění sepisuje s žadatelem **okresní správa sociálního zabezpečení** příslušná podle místa trvalého pobytu.

Za osoby, které vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohou samy podávat žádost o dávku důchodového pojištění, mohou s jejich souhlasem a na základě potvrzení lékaře o zdravotním stavu podat tuto žádost jejich rodinní příslušníci. Žádost může rovněž podat fyzická osoba na základě plné moci.

Žádost lze podat nejdříve čtyři měsíce přede dnem, od kterého lze dávku důchodového pojištění přiznat.

Okresní správa sociálního zabezpečení je povinna sepsat žádost o dávku důchodového pojištění; nesmí odmítnout sepsání žádosti, a to i když má za to, že žadatel nesplňuje podmínky stanovené pro nárok na dávku nebo není-li žádost občana doložena potřebnými doklady.

Specifické požadavky spojené s podáním žádosti o přiznání jednotlivých typů důchodů si popíšeme v jednotlivých podkapitolách.

4.1.1 Starobní důchod

Nárok na starobní důchod vzniká **těm osobám, které získaly potřebnou dobu pojištění a dosáhly stanoveného věku** (popřípadě splnily další podmínky dané zákonem). Potřebná doba pojištění je stanovena v § 29 zákona. Výpočet důchodového věku je složitější, záleží jednak na datu narození pojištěnce, u žen také na počtu dětí, které vychovaly. Algoritmus výpočtu je stanoven v § 32 resp. v příloze zákona.

Vyplácený **starobní důchod se skládá ze dvou složek** – ze **základní výměry**, která činí 9 % průměrné mzdy měsíčně, plus z **procentní výměry** starobního důchodu, který se vypočítá z procentní sazby z výpočtového základu podle doby pojištění. Výše procentní výměry starobního důchodu činí nejméně 770 Kč měsíčně.

Orientační výpočet předpokládané výše důchodu je možné získat pomocí důchodové kalkulačky na webových stránkách MPSV: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

System důchodového pojištění prochází v současné době řadou změn, které by měly přispět k udržitelnosti tohoto systému. Mezi zásadní změny účinné od 1.1.2013 je zavedení II. pilíře důchodového systému (důchodové spoření) zákonem č. 426/2011 Sb. do základního důchodového pojištění (I. pilíř). Změny se dotknou procentní výměry starobního důchodu, přechodu invalidního důchodu na starobní důchod, účasti OSVČ na důchodovém pojištění aj.

4.1.2 Invalidní důchod

Podmínky nároku na invalidní důchod jsou stanoveny v § 38 zákona. Osoba má nárok na invalidní důchod, jestliže nedosáhla důchodového věku a zároveň se stala invalidní a získala potřebnou dobu pojištění nebo pokud se stala invalidní následkem pracovního úrazu.

Co znamená, že je osoba invalidní? Zákon stanoví, že invalidní je ten člověk, jehož pracovní schopnosti z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu klesly nejméně o 35 %.

Zákon dále rozlišuje invaliditu ve třech stupních:

- Invalidita prvního stupně – pracovní schopnost poklesla o 35–49 %.
- Invalidita druhého stupně – pracovní schopnost poklesla o 50–69 %.
- Invalidita třetího stupně – pracovní schopnosti poklesla nejméně o 70 %.

Jak definujeme pracovní schopnosti? Podle zákona jde o „schopnost vykonávat výdělečnou činnost odpovídající tělesným, smyslovým a duševním schopnostem, s přihlédnutím k dosaženému vzdělání, zkušenostem, znalostem a předchozím výdělečným činnostem.

Posuzování míry poklesu pracovní schopnosti a tedy určení stupně invalidity je podrobněji stanoveno vyhláškou č.359/2009 Sb. Obecně dle zákona platí, že se při určování poklesu pracovní schopnosti vychází ze zdravotního stavu pojištěnce doloženého výsledky funkčních vyšetření, přičemž se bere v úvahu:

- zda jde o zdravotní postižení trvale ovlivňující pracovní schopnost
- zda se jedná o stabilizovaný zdravotní stav
- zda a jak je člověk na své zdravotní postižení adaptován
- schopnost rekvalifikace
- schopnost využití zachované pracovní schopnosti

Otázku, zda zdravotní stav osoby odpovídá konkrétnímu stupni invalidity, je oprávněn a povinen posuzovat **výlučně lékař oddělení lékařské posudkové služby** pověřený posuzováním zdravotního stavu pro příslušnou správu sociálního zabezpečení. Eventuelní přezkum těchto posudků pak spadá do působnosti Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí.

Prvotní posouzení invalidity přichází v úvahu výlučně z podnětu fyzické osoby (pojištěnce), a to v souvislosti s podanou žádostí o invalidní důchod.

Co se předkládá při podávání žádosti o invalidní důchod?

- Občanský průkaz (u cizinců pas či povolení k pobytu).
- Doklady o studiu, popřípadě učení (i nedokončeném), přicházejí-li v úvahu.
- Při sepisování žádosti uvádí občan údaje o dobách pojištění od ukončení povinné školní docházky do současné doby. Pokud je mu z předstihového řízení, vyvolaného v minulosti do 31. 12. 2005 zaměstnavatelem, nebo z informativního osobního listu důchodového pojištění který si sám vyžádal, známo, že některá období jeho výdělečné činnosti v evidenci ČSSZ chybí, předkládá náhradní doklady prokazující tuto chybějící dobu (potvrzení zaměstnavatele, pracovní smlouvy, čestné prohlášení nejméně dvou svědků a žadatele o důchod atp.), případně alespoň uvádí přesnou adresu svých tehdejších zaměstnavatelů s tím, že došetření následně provede sám orgán sociálního zabezpečení.
- Bylo-li žadateli o důchod v minulosti vydáno rozhodnutí OSSZ o době a rozsahu péče o dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči, případně o převážné nebo úplně bezmocnou osobu nebo částečně bezmocnou osobu starší 80 let (od 1. 1. 2007 péče o osobu závislou na péči jiné osoby ve stupni II, III a IV, od 1. 1. 2008 i o péči o osobu závislou na péči jiné osoby ve stupni I, jde-li o dítě do 10 let věku), uvede občan do žádosti dobu výkonu této péče.
- Muži předkládají doklady o výkonu vojenské služby, popřípadě v žádosti uvádějí zda a na jaké období jim bylo vydáno rozhodnutí OSSZ o době a rozsahu péče o dítě do 4 let věku.

- Ženy předkládají doklady prokazující výchovu dětí pro snížení věkové hranice nebo pro zhodnocení doby péče o dítě (rodné listy dětí i osvojených nebo dětí, které převzaly do péče nahrazující péči rodičů; jde-li o osvojené dítě, je třeba předložit doklad o datu osvojení, jde-li o dítě, které žena převzala do péče nahrazující péči rodičů, při níž dítě na ni bylo převážně odkázáno výživou, kterou mu ze závažných důvodů nemohli zajistit jeho rodiče, je nutné toto prokázat věrohodným dokladem, například potvrzením orgánu péče o rodinu a dítě příslušného okresního úřadu). Jde-li o dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, nebo zemřel-li druhý rodič dítěte, je nutné předložit toto rozhodnutí soudu nebo úmrtní list matky a oddací list o uzavření sňatku mezi žadatelkou a otcem dítěte.
- Potvrzení zaměstnavatele o vyplácených náhradách za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz (nemoc z povolání), přichází-li v úvahu.
- Muži i ženy pečující po 30. 6. 2007 o děti do 4 let věku, prokazují dobu této péče formou čestného prohlášení, které je třeba ve smyslu ust. § 85 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění zákona č. 152/2007 Sb., učinit na OSSZ/PSSZ/MSSZ při sepisování žádosti o důchod, a to na předepsaném tiskopise (péče je přitom započitatelná tomu z rodičů, který zajišťoval péči o dítě ve větším rozsahu).
- Potvrzení zaměstnavatele o zvláštním příspěvku horníkům, vypláceném před rokem 1996, přichází-li v úvahu.
- V případě, že občan požaduje výplatu důchodu poukazovat na účet u peněžního ústavu, je nutno k žádosti přiložit vyplněný a bankou potvrzený tiskopis „Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet (na vlastní účet nebo na účet manžela/ky)“. Tiskopisy jsou k dispozici zde: <http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/duchodove-pojisteni.htm> nebo u peněžního ústavu, případně si je lze vyzvednout na kterékoli OSSZ/PSSZ/MSSZ.
- Vykonával-li občan zaměstnání v cizině, předkládá o tomto svém zaměstnání doklady, které vlastní, a zároveň v žádosti uvádí název a adresu cizozemského nositele pojištění a cizozemské číslo pojištění.
- K žádosti je rovněž nutno předložit evidenční list důchodového pojištění obsahující údaje o poslední době zaměstnání, které

ještě nebyly do ČSSZ předány. Tento evidenční list předkládá zaměstnavatel na vyžádání OSSZ/PSSZ/MSSZ.

(Obdobné doklady je třeba předkládat i při žádosti o starobní důchod, zmiňujeme je tedy v textu pouze jednou.)

4.1.3 Vdovský a vdovecký důchod

Podmínky nároku na vdovský a vdovecký důchod stanoví § 49 zákona. Ustanovení o vdovském důchodu platí obdobně pro vdovecký důchod, budeme tedy nadále operovat pouze s pojmem vdovský důchod.

Vdova má nárok na vdovský důchod po manželovi, který byl pozivatelem starobního nebo invalidního důchodu, splnil ke dni úmrtí podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu.

Vdovský důchod náleží běžně **po dobu jednoho roku** od smrti manžela. Při splnění podmínek stanovených v § 50 zákona má vdova nárok na důchod i po uplynutí jednoho roku (např. pokud pečuje o nezaopatřené dítě, pečuje o dítě závislé na péči jiné osoby ve II., III. nebo IV. stupni, je invalidní ve třetím stupni atd.)

Výše vdovského a vdoveckého důchodu je složena opět ze složky základní výměry (9 % průměrné mzdy měsíčně) a ze složky procentní výměry, která činí 50 % procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu, na který měl (nebo by měl) nárok manžel (manželka) v době smrti.

4.1.4 Sirotčí důchod

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě, zemře-li jeho rodič nebo osvojitel nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu. Podmínkou nároku je opět splnění potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod (podrobnosti viz § 52 zákona).

Výše sirotčího důchodu se stanoví obdobně jako výše vdovského důchodu, tedy ze součtu základní výměry (9 % průměrné mzdy měsíčně) a procentní výměry, která činí 40 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který by měl nárok zemřelý v době smrti.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 4

- *Jak zákon definuje invaliditu?*
- *Který subjekt je příslušný k přiznání dávky důchodového pojištění?*
- *Kdo má nárok na sirotčí důchod?*
- *Jaké jsou dvě základní podmínky vzniku nároku na starobní důchod?*

5. ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Zdravotní pojištění v ČR je druh zákonného pojištění, na jehož základě je zdravotními pojišťovnami hrazena lékařská péče. Zdravotní pojištění je určené k úhradě nákladů zdravotní péče. Plně jsou hrazeny nezbytné lékařské úkony, léky a zdravotnický materiál. Na některé léky a zákroky pacient připlácí, některé hradí zcela. Obyvatelé ČR mají zdravotní péči garantovanou Ústavou ČR, kde se v čl. 31 Listiny základní práv a svobod praví: „Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.“ Naplnění tohoto ústavního práva a dostupnost zdravotní péče je zajištěna prostřednictvím veřejného zdravotního pojištění.

Klíčová slova: zdravotní pojištění, plátce pojistného, zdravotní pojišťovny, nárok na zdravotní péči

Právní předpisy:

- **Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění**

Obsah právních předpisů

48/1997 Sb.

- Pojistné, práva a povinnosti plátců pojistného, práva a povinnosti pojištěnce
- Podmínky poskytování zdravotní péče a její úhrady
- Regulace cen a úhrad léčivých přípravků a potravin pro zvláštní lékařské účely
- Síť zdravotnických zařízení
- Atd.

Působnost v oblasti zdravotního pojištění

- Ministerstvo zdravotnictví ČR
- Zdravotní pojišťovny

V otázkách zdravotního pojištění je vhodné se obracet vždy na příslušnou zdravotní pojišťovnu, u které je osoba registrována. V současné době v ČR působí osm různých zdravotních pojišťoven.

OKRUH OSOB POJIŠTĚNÝCH V RÁMCI ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

V ČR musí být ze zákona povinně zdravotně pojištěna každá osoba, která má na území ČR trvalý pobyt, popř. pokud zde trvalý pobyt nemá, ale je zaměstnána u zaměstnavatele se sídlem v ČR.

Plátcí pojistného zdravotního pojištění jsou:

- Pojištěnci (zaměstnanci, OSVČ, osoba, která má na území ČR trvalý pobyt, ale není zaměstnanec ani OSVČ ani za ni neplatí pojistné stát).
- Zaměstnavatelé
- Stát

Za které osoby je **plátcem pojistného stát**? Zákon podrobně definuje tyto skupiny v § 7, obecně lze říci, že jde např. o tyto pojištěnce:

- Nezaopatřené děti (nevýdělečně činné děti do 26 let)
- Poživatelé důchodů
- Ženy na mateřské nebo rodičovské dovolené
- Osoby pečující celodenně a osobně alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku
- Příjemci rodičovského příspěvku (státní sociální podpora)
- Uchazeči o zaměstnání (nezaměstnaní v evidenci ÚP)
- Osoby pobírající dávky sociální péče z důvodu sociální potřeby

- Osoby převážně nebo úplně bezmocné a osoby o ně pečující
- Osoby pečující o dlouhodobě těžce zdravotně postižené děti nebo částečně bezmocné rodinné příslušníky starší 80 let
- Osoby ve vazbě nebo výkonu trestu
- Mladiství umístění ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy
- Osoby, které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, ale nesplňují podmínky jeho přiznání (nemají odpracované roky a nemají žádný příjem)
- Osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu

Volba zdravotní pojišťovny:

Každý pojištěnec má právo si zvolit zdravotní pojišťovnu. Změnu zdravotní pojišťovny je možné provést jednou za 12 kalendářních měsíců vždy k prvnímu dni v měsíci. Narozené dítě se stává pojištěncem zdravotní pojišťovny, u které je pojištěna matka dítěte v den jeho narození.

Výše zdravotního pojištění:

Výše pojistného zdravotního pojištění je 13,5 % z vyměřovacího základu. Pro zaměstnance je vyměřovacím základem hrubá mzda, z níž zaměstnavatel strhává 4,5 %, dalších 9 % připlácí jako vedlejší náklad práce k hrubé mzdě.

Minimální výše pojistného pro rok 2013:

- 1748 Kč měsíčně pro OSVČ** – osoby samostatně výdělečně činné
- 1080 Kč měsíčně pro OBZP** – osoby bez zdanitelných příjmů

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 5

- *Za které osoby hradí pojistné na zdravotní pojištění stát?*
- *Je účast na zdravotním pojištění povinná, nebo dobrovolná?*
- *K čemu je určeno zdravotní pojištění?*

6. SYSTÉM STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu.

Klíčová slova: státní sociální podpora, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné.

Právní předpisy:

- Zákon č.117/1995 Sb. o státní sociální podpoře

Obsah právních předpisů

117/1995 Sb.

- Úvodní ustanovení, vymezení základních pojmů
- Dávky (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné)
- Nárok na dávku a výplata dávky
- Orgány rozhodující o dávkách, řízení o dávkách

Působnost v oblasti zdravotního pojištění

- MPSV jako odvolací orgán
- Krajské pobočky Úřadu práce

O dávkách rozhodují krajské pobočky Úřadu práce. Místní příslušnost krajské pobočky se řídí místem, kde je oprávněná osoba hlášena k trvalému pobytu.

OKRUH OPRÁVNĚNÝCH OSOB

Dávky státní sociální podpory náleží občanům ČR s trvalým pobytem na území ČR, cizincům s trvalým pobytem v ČR a dále cizincům za podmínek stanovených v § 3 odst.2 zákona.

6.1 Dávky státní sociální podpory

Dávkami státní sociální podpory jsou:

- a) dávky poskytované v závislosti na výši příjmu:

- přídavek na dítě
 - příspěvek na bydlení
 - porodné
- b) ostatní dávky:
- rodičovský příspěvek
 - pohřebné

Řízení o přiznání dávky se zahajuje na základě písemné žádosti oprávněné osoby podané příslušné krajské pobožce Úřadu práce.

Veškeré formuláře žádostí o dávky státní sociální podpory lze nalézt na webových stránkách MPSV – <http://portal.mpsv.cz/forms/>

Náležitosti a povinné přílohy žádosti jsou uvedeny v § 68 zákona.

6.1.1 Přídavek na dítě

Nárok na přídavek na dítě má dle § 17 zákona nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40.

Výše přídavku na dítě je odstupňovaná podle věku dítěte:

Do 6 let	500 Kč
Od 6 do 15 let	610 Kč
Od 15 do 26 let	700 Kč

Přídavek na dítě náležející zletilému dítěti se vyplácí tomuto dítěti. U nezletilých dětí se dávka vyplácí osobě, která má dítě v přímém zaopatření.

6.1.2 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je určen pro rodiny a jednotlivce s nízkými příjmy na pokrytí nákladů na bydlení.

Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže splňuje podmínky § 24 zákona (jestliže 30 % příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % příjmů rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem). Rozhodné náklady na byd-

lení, resp. normativní náklady na bydlení jsou stanoveny v § 25 a 26 zákona.

Výše příspěvku na bydlení se vypočítává jako rozdíl mezi (normativními) náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30.

Doba poskytování příspěvku na bydlení je maximálně **84 měsíců** v průběhu 10 let. Toto omezení neplatí pro domácnosti sestávající výlučně z osob starších 70 let a pro osoby se zdravotním postižením, které bydlí v pro ně postavených nebo upravených bytech.

6.1.3 Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má dle § 30 zákona rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do 4 let věku dítěte.

Jestliže alespoň jednomu z rodičů v rodině lze stanovit k datu narození dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenské v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona o nemocenském pojištění, rodič si může volit vyšší a tím i délku pobírání rodičovského příspěvku. Maximální měsíční výše rodičovského příspěvku se stanoví ve vazbě na uvedený vyměřovací základ: pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu je nižší nebo rovno 7 600 Kč, rodičovský příspěvek může činit nejvýše 7 600 Kč; pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu převyšuje 7 600 Kč, je výše rodičovského příspěvku omezena touto částkou, maximálně však výše rodičovského příspěvku může činit 11 500 Kč měsíčně. V případě, že vyměřovací základ lze stanovit u obou rodičů, vychází se z toho, který je vyšší. Volbu výše rodičovského příspěvku je možno měnit jedenkrát za tři měsíce.

Pokud ani jednomu z rodičů nelze uvedený vyměřovací základ stanovit, náleží rodičovský příspěvek v pevných měsíčních částkách 7 600 Kč do konce 9. měsíce věku a následně ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte.

Podmínkou nároku na rodičovský příspěvek je, že pokud dítě mladší 2 let navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku, děje se tak pouze v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci. U dítěte, které dovršilo 2 roky věku, není docházka do zařízení omezena.

Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

6.1.4 Porodné

Nárok na porodné má žena, která porodila své první dítě (resp. děti), nepřevyšuje-li rozhodný příjem v rodině součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40.

Výše porodného je 13 000 Kč, resp. 19 500 Kč u vícečetných porodů.

6.1.5 Pohřebné

Nárok na pohřebné má osoba, která vypravila pohřeb dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte. Výše pohřebného je 5 000 Kč.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 6

- *Která z dávek státní sociální podpory není závislá na příjmech rodiny?*
- *Má na rodičovský příspěvek nárok i rodič, který v době jeho pobírání pracuje na DPČ v rozsahu polovičního úvazku?*
- *Vyjmenujte všechny dávky státní sociální podpory.*
- *Jak zákon stanoví podmínky nároku na příspěvek na bydlení?*

7. DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Dávkami pěstounské péče se přispívá na potřeby spojené s péčí o dítě svěřené do pěstounské péče, o které se rodiče nemohou nebo ne-

chtějí starat. Pěstounovi a dítěti svěřenému do pěstounské péče může vzniknout nárok i na další dávky státní sociální podpory, např. na rodičovský příspěvek, přídavek na dítě apod. Dávky pěstounské péče spadaly až do konce roku 2012 do dávek státní sociální podpory, od roku 2013 jsou na základě novelizace legislativy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí **upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.**

Problematika sociálně-právní ochrany dětí je velice rozsáhlá a na tomto místě se jí dotkneme pouze okrajově, právě jenom v souvislosti dávek pěstounské péče.

Klíčová slova: pěstounská péče, dávky pěstounské péče, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče, státní příspěvek na výkon pěstounské péče, příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Okruh dávek pěstounské péče je stanoven v § 47e zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Jedná se o tyto dávky:

7.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte (§ 47f)

Nárok na dávku má dítě svěřené do pěstounské péče a po jejím skončení (po 18. roce věku) nejdéle do 26 let, zůstane-li dítě nezaopatřené a ve společné domácnosti s bývalým pěstounem.

Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí:

- a) 4 500 Kč pro dítě ve věku do 6 let
- b) 5 550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let
- c) 6 350 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let
- d) 6 600 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let

V případech, že dítě je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, se příspěvek zvyšuje dle odstavce 4 uvedeného paragrafu zákona.

7.2 Odměna pěstouna (§ 47i, 47j)

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak:

- a) 8 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě
- b) 12 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti
- c) 20 000 Kč

- 1) je-li pečováno alespoň o 3 děti
 - 2) je-li pečováno alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost)
 - 3) jde-li o osobu v evidenci, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě, nebo
- d) 24 000 Kč, pečuje-li pěstoun alespoň o 1 dítě, které mu bylo svěřeno na přechodnou dobu, a toto dítě je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost)

7.3 Příspěvek při převzetí dítěte (§47l)

Příspěvek slouží na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející do náhradní rodinné péče. Výše příspěvku je stanovena pevnými částkami podle věku dítěte:

do 6 let	8 000 Kč
6–12 let	9 000 Kč
12–18let	10 000 Kč

7.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla (§ 47m)

Dávka náleží pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně tři děti. Podmínkou nároku dále je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, resp. ceny opravy vozidla, nejvýše však 100 000 Kč.

7.5 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče (§ 47d zákona)

Tento příspěvek je určen na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, které mají uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče s obecním úřadem, s krajským úřadem či s pověřenou osobou. Výše příspěvku činí 48 000 Kč za 1 kalendářní rok s tím, že finanční prostředky jsou poukazovány na účet úřadu či pověřené organizace, které s nimi dále disponují ve prospěch klienta (tedy pěstounské rodiny).

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle § 47f.

Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč, přičemž nárok na tuto dávku vzniká jedné osobě pouze jednou.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 7

- *Kdo je příjemcem příspěvku při ukončení pěstounské péče?*
- *K čemu slouží příspěvek na výkon pěstounské péče?*
- *Jaká je výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte u dítěte, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve II. stupni?*

8. SYSTÉM POMOCI V HMO TNÉ NOUZI

Systém pomoci v hmotné nouzi je nástroj pomoci osobám s nedostatečnými příjmy k zajištění prostředků k uspokojení základních životních potřeb. Pomoc v hmotné nouzi napomáhá k předcházení sociálnímu vyloučení.

Klíčová slova: osoba v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc

Právní předpisy:

- **Zákon č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi**

Obsah právních předpisů

111/2006 Sb.

- Úvodní ustanovení, vymezení základních pojmů
- Dávky (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc)
- Nárok na dávku a výplata dávky
- Orgány rozhodující o dávkách, řízení o dávkách

Působnost v oblasti pomoci v hmotné nouzi

- MPSV
- Krajské pobočky Úřadu práce

O dávkách rozhodují krajské pobočky Úřadu práce. Místní příslušnost krajské pobočky se řídí místem, kde je oprávněná osoba hlášena k trvalému pobytu, resp. v případě mimořádné okamžité pomoci místem, kde nastala sociální situace vyžadující tuto dávku.

OKRUH OPRÁVNĚNÝCH OSOB

Okruh oprávněných osob je stanoven v § 5 zákona. Zákon také stanoví, že **pomoc je poskytována osobám v hmotné nouzi**, a tento pojem definuje v § 2. Důležité je v tomto bodě zmínit, že pro účely posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osoby, která o dávku žádá, posuzují **společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob podle zákona o životním a existenčním minimu** (§ 4 zákona č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu – společně se posuzují rodiče a nezletilé nezaopatřené děti; manželé nebo partneři dle zákona o registrovaném partnerství; rodiče a nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené, resp.zletilé děti, pokud s rodiči užívají byt; jiné osoby, které společně užívají byt, s výjimkou osob, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby).

Vymezení některých základních pojmů

OSOBA V HMOTNÉ NOUZI

V první řadě je třeba definovat, kdo je osoba nacházející se v hmotné nouzi. Obecně lze říci, že jde o stav, **kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost**. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

Vzhledem k tomu, že je problematika pomoci v hmotné nouzi velice frekventovaná v práci sociálního pracovníka, dovolím si zde pro

lepší orientaci přímo ocitovat zákon ve věci specifikace kdo je, a naopak kdo není považován za osobu v hmotné nouzi:

§2

Hmotná nouze

- (1)** Pro účely posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osoby, která žádá o dávku, posuzují společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob. Okruh těchto společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu2)
- (2)** Osoba se nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob
 - a)** po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo, nebo
 - b)** dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí podle § 4 odst. 1 písm. a) částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení (§ 34) a služby s bydlením bezprostředně spojené (dále jen „odůvodněné náklady na bydlení“).
- (3)** Osoba se považuje za osobu v hmotné nouzi též, jestliže nesplňuje podmínky uvedené v odstavci 2, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví.
- (4)** Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelní pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.
- (5)** Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky

- a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo
 - b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby, nebo
 - c) na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí.
- (6) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména
- a) je propuštěna z výkonu zabezpečovací detence, z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
 - b) je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení poskytovatele zdravotních služeb, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
 - c) je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
 - d) nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez příštířeší, nebo
 - e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

§3

Osoba, která není v hmotné nouzi

- (1) Nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi není osoba, která
- a) není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, s výjimkou osoby, která je
 - 1) starší 68 let,
 - 2) poživatelem starobního důchodu,

- 3) *invalidní ve třetím stupni,*
 - 4) *osobou pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírajícím rodičovský příspěvek, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek a po této době takto pečujícím o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení,*
 - 5) *osobou osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I nebo osobou osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), a to za předpokladu, že v žádosti o příspěvek na péči pro osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc; je-li pečujících osob více, lze toto ustanovení použít pouze u jedné z nich, a to té, která byla určena jejich písemnou dohodou, a nedohodnou-li se, nelze toto ustanovení použít vůbec,*
 - 6) *poživatelem příspěvku na péči ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost),*
 - 7) *nezaopatřeným dítětem,*
 - 8) *uznána dočasně práce neschopnou,*
 - 9) *práce neschopná z důvodu, který by byl u pojištěnce pojištěného podle zákona o nemocenském pojištění důvodem pro rozhodnutí ošetřujícího lékaře o vzniku dočasné pracovní neschopnosti,*
- b)** *je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání³⁾ nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí,*
- c)** *prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním (§ 11),*

- d) je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, a proto nemá dávky z tohoto pojištění; za osobu samostatně výdělečně činnou se považuje osoba, která se za osobu samostatně výdělečně činnou považuje podle zákona o důchodovém pojištění,
- e) je osobou, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce podle zvláštního právního předpisu, a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení sankce,
- f) nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby, a to počínaje prvním dnem kalendářního měsíce, následujícím po kalendářním měsíci, ve kterém tato skutečnost nastala, za předpokladu že uvedená skutečnost k tomuto dni nadále trvá,
- g) je osobou, které podle zvláštního právního předpisu nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila pracovní neschopnost, nebo jí vznikla pracovní neschopnost zaviněná účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši,
- h) je osobou, které byla dávka odejmuta podle § 45 odst. 2 nebo § 49 odst. 5, nebo s ní společně posuzovanou osobou, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta.

(2) Je-li osoba uvedená v odstavci 1 písm. a) až e), g) nebo h) osobou společně posuzovanou podle § 2 odst. 1, posuzuje se pro účely zjištění nároku na dávku společně; k této osobě se přihlíží též při stanovení výše dávky, s výjimkou stanovení výše příspěvku na živobytí podle § 23 písm. b). Za společně posuzovanou osobu podle věty první se pro účely zjištění nároku na dávku považuje též osoba, která není oprávněnou osobou.

(3) Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobu uvedenou v odstavci 1 písm. a) až e), g) a h), a dále nezaopatřené dítě umístěné na základě rozhodnutí příslušného orgánu v plném přímém zaopatření v pobytovém

zařízení sociálních služeb podle ustanovení § 48 zákona o sociálních službách, bude považovat za osobu v hmotné nouzi.

(4) *Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb.*

(5) *Za osobu, která pobírá příspěvek na živobytí, se považuje příjemce příspěvku na živobytí a osoba společně posuzovaná s příjemcem příspěvku na živobytí.*

PŘÍJEM

Okruh příjmů, které se berou v úvahu při posuzování nároku na dávku a její výši, je stanoven v zákoně o životním a existenčním minimu. Nicméně zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví určité odchylky:

- tzv. čisté příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků uvedených v zákoně o daních z příjmů a ze mzdových nároků vyplácených úřadem práce se započítávají ve výši 70 %
- příjmy z náhrady mzdy nebo sníženého platu po dobu prvních 21 dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény) a z dávky nemocenského pojištění, z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci se započítávají ve výši 80 %
- ostatní příjmy uvedené v zákoně o životním a existenčním minimu se započítávají ze 100 % (příspěvek na živobytí se nezapočítává)

Příjem se zjišťuje za období tří kalendářních měsíců před podáním žádosti o dávku, v průběhu pobírání dávky za jeden předcházející měsíc.

ZVÝŠENÍ PŘÍJMU VLASTNÍM PŘIČINĚNÍM

Nedostatečný příjem je pouze jednou z podmínek hmotné nouze, podstatné je, že osoba/společně posuzované osoby si ho nemohou zvýšit vlastním přičiněním.

Zvýšením příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu:

- řádným uplatněním nároků a pohledávek
- prodejem nebo jiným využitím majetku

Zákon o pomoci v hmotné nouzi blíže stanoví, co se rozumí jednotlivými formami vlastního přičinění, stanoví i situace, okruh osob,

u nichž se některá forma vlastního přičinění nevyžaduje, a vliv snahy osoby na nárok na dávku a její výši.

8.1 Dávky pomoci v hmotné nouzi

Dávkami pomoci v hmotné nouzi jsou:

- Příspěvek na živobytí
- Doplatek na bydlení
- Mimořádná okamžitá pomoc

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR.

Formuláře žádostí v elektronické podobě, včetně příloh dokládaných k žádosti, jsou dostupné na <https://formulare.mpsv.cz/oknouze/cs/welcome>

8.1.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu.

Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí (§ 21). Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Zákon stanoví také částku živobytí u specifických okruhů osob, kterým se částka zvyšuje popř. snižuje (§ 24). Výpočty částky živobytí se nebudeme na tomto místě zatěžovat, řekneme si pouze ještě, že se částka živobytí odvíjí od částek existenčního a životního minima.

Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. (Přiměřené náklady na bydlení jsou odůvodněné náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 %, v Praze 35 %, příjmu osoby či rodiny.)

8.1.2 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení řeší nedostatek příjmů k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Dávka je poskytována nájemci nebo vlastníku bytu, který má nárok na příspěvek na živobytí. Za nájemce bytu se pro účely zákona považuje také nájemce obytné místnosti v zařízeních určených k trvalému bydlení.

Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí. Zákon však umožňuje poskytnout doplatek na bydlení ve výjimečných případech, kdy žadatel nemá nárok na příspěvek na živobytí.

Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Výplata doplatku na bydlení je časově omezena na 84 měsíce v období posledních 10 kalendářních let. Toto omezení neplatí pro domácnosti sestávající výlučně z osob starších 70 let a pro osoby se zdravotním postižením, které bydlí v pro ně postavených nebo upravených bytech.

8.1.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Nárok na mimořádnou okamžitou pomoc mají osoby, které jsou definovány v § 2 odst. 3, 4, 5 a 6 zákona – tedy ty osoby v hmotné nouzi, které se ocitnou v následujících situacích:

- Nejsou plněny podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek, ale v případě neposkytnutí pomoci osobě hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
- Postižení vážnou mimořádnou událostí (živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.). Dávku lze poskytnout až do výše 15násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 51 150 Kč.

- Nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků. Dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje.
- Nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 34 100 Kč.
- Nedostatek prostředků k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 34 100 Kč.
- Ohrožení sociálním vyloučením. Jde např. o situace osob vracejících se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí. Dávku lze poskytnout až do výše 1000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet však nesmí překročit 4násobek částky životního minima jednotlivce, tj. maximálně částku 13 640 Kč.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 8

- *Jak byste stručně definovali osobu v hmotné nouzi?*
- *Vyjmenujte dávky pomoci v hmotné nouzi.*
- *Kdo má nárok na příspěvek na živobytí a jak se určuje jeho výše?*
- *K čemu je určena dávka mimořádné okamžité pomoci?*
- *Který úřad je příslušný k rozhodnutí o přiznání dávek hmotné nouze?*

9. DÁVKY A VÝHODY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Předmětem této kapitoly je systém poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního

začleňování. Dále budeme hovořit o průkazu osoby se zdravotním postižením. Připomeňme si také na tomto místě, že k problematice dávek pro osoby se zdravotním postižením se vztahuje již probrané téma příspěvku na péči (kapitola 2).

Klíčová slova: dávky pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku, průkaz osoby se zdravotním postižením

Právní předpisy:

- **Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením**
- **Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením**

Obsah právních předpisů

329/2011 Sb.

- Úvodní ustanovení (předmět úpravy, druhy dávek, okruh oprávněných osob)
- Dávky (příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku)
- Nárok na dávku a výplata dávky
- Průkaz osoby se zdravotním postižením

388/2011 Sb.

- Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek určených osobám se zdravotním postižením, na jejichž pořízení se poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku
- Dovednosti vodícího psa

Působnost v oblasti dávek pro osoby se zdravotním postižením

- MPSV
- **Krajské pobočky Úřadu práce**

O dávkách a o průkazu osoby se zdravotním postižením rozhodují opět krajské pobočky Úřadu práce.

Formuláře žádostí o dávky pro osoby se zdravotním postižením jsou k dispozici na portálu MPSV: <https://formulare.mpsv.cz/oksluzby/cs/welcome>

9.1 Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Dávky pro osoby se zdravotním postižením jsou:

- Příspěvek na mobilitu
- Příspěvek na zvláštní pomůcku

V určených případech se neposkytuje příspěvek na zvláštní pomůcku, ale umožňuje se **výpůjčka zvláštní pomůcky**.

9.1.1 Příspěvek na mobilitu

Nárok na příspěvek na mobilitu má dle § 6 zákona osoba starší 1 roku, která není schopna zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace, opakovaně se dopravuje nebo je dopravována (zákon nestanoví kam a za jakým účelem) a které nejsou poskytovány pobytové sociální služby v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče.

Schopnost osoby zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace se pro nárok na mobilitu posuzuje podle zákona o sociálních službách stejným způsobem jako pro účely příspěvku na péči.

Výše příspěvku na mobilitu činí **400 Kč** za kalendářní měsíc.

9.1.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku má dle § 9 zákona osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžké sluchové postižení nebo těžké zrakové postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Pokud jde o příspěvek na pořízení motorového vozidla, nárok má osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžkou mentální retardaci. Zdravotní postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a zdravotní stavy vylučující přiznání příspěvku jsou vyjmenovány v příloze zákona.

Nárok na příspěvek je také v některých případech omezen věkem, tzn. osoba musí být starší:

- 3 let, je-li příspěvek poskytován na pořízení motorového vozidla nebo úpravu bytu
- 15 let, je-li tento příspěvek poskytován na pořízení vodícího psa,
- resp. 1 roku v ostatních případech

Výše příspěvku na zvláštní pomůcku je upravena v § 10 zákona, který především rozlišuje, zda je o pomůcku v ceně do nebo přes 24 000 Kč a speciální úpravu má pro motorové vozidlo.

Na pořízení zvláštní pomůcky **v ceně nižší než 24 000 Kč** se příspěvek na zvláštní pomůcku poskytne jen osobě, která má příjem (příjem s ní společně posuzovaných osob) nižší než 8násobek životního minima jednotlivce nebo životního minima společně posuzovaných osob. Výše příspěvku na zvláštní pomůcku se stanoví tak, že spoluúcast osoby činí 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky, nejméně však 1 000 Kč. Z důvodů hodných zvláštního zřetele, zejména žádá-li osoba opakovaně o příspěvek na různé zvláštní pomůcky v ceně do 24 000 Kč, lze tento příspěvek poskytnout, i když příjem osoby a příjem osob s ní společně posuzovaných přesahuje výše uvedený násobek životního minima.

Výše příspěvku na pořízení zvláštní pomůcky, jejíž **cena je vyšší než 24 000 Kč**, se stanoví tak, že spoluúcast osoby činí 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky. Jestliže osoba nemá dostatek finančních prostředků ke spoluúčasti, krajská pobočka ÚP určí nižší míru spoluúčasti (s přihlédnutím k míře využívání zvláštní pomůcky, k příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných a k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), minimálně však 1 000 Kč.

Výše příspěvku na zvláštní pomůcku (motorové vozidlo) se stanoví s přihlédnutím k četnosti a důvodu dopravy, příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných a celkovým sociálním a majetkovým poměrům. Maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku (motorové vozidlo) činí 200 000 Kč.

Maximální výše příspěvku:

Maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku činí 350 000 Kč.

Součet vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku nesmí v 60 kalendářních měsících po sobě jdoucích přesáhnout částku 800 000 Kč.

9.2 Průkaz osoby se zdravotním postižením

Osobám, kterým byl podle zákona o sociálních službách přiznán příspěvek na péči, a osobám, kterým byl přiznán příspěvek na mobilitu nebo příspěvek na zvláštní pomůcku, vydává krajská pobočka ÚP kartu sociálních systémů, která současně v zákonem stanovených případech slouží jako průkaz osoby s těžkým zdravotním postižením (průkaz TP) nebo průkaz osoby se zvláště těžkým zdravotním postižením (průkaz ZTP) anebo průkaz osoby se zvláště těžkým zdravotním postižením s potřebou průvodce (průkaz ZTP/P).

O průkaz osoby se zdravotním postižením může požádat také osoba, která nepobírá příspěvek na péči, ale která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace nebo je uznána závislou na pomoci jiné osoby podle zákona o sociálních službách.

- **Průkaz TP** náleží osobám, které jsou podle zákona o sociálních službách považovány pro účely příspěvku na péči za osoby závislé na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost). Pokud by však tyto osoby byly neschopné zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace, náleží jim průkaz ZTP/P. Výjimkou jsou osoby starší 18 let, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace z důvodu úplné nebo praktické hluchoty (těm náleží průkaz ZTP).
- **Průkaz ZTP** náleží osobám, které jsou podle zákona o sociálních službách považovány pro účely příspěvku na péči za osoby závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost), a osobám starším 18 let, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace z důvodu úplné nebo praktické hluchoty. Pokud osoba ve stupni závislosti II není schopná zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace, náleží jí průkaz ZTP/P (opětovně se nesmí jednat o zletilou osobu, která tuto schopnost nemá díky úplné nebo praktické hluchotě).

- **Průkaz ZTP/P** náleží osobám, které jsou podle zákona o sociálních službách považovány pro účely příspěvku na péči za osoby závislé na pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost), a osobám, u kterých bylo pro účely příspěvku na mobilitu zjištěno, že nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace (s výjimkou zletilých osob, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace kvůli sluchovému postižení).

Osoba, která je držitelem průkazu TP, má nárok na:

- vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravních prostředků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky
- přednost při osobním projednávání své záležitosti, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, zejména stání; za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních

Osoba, která je držitelem průkazu ZTP, má nárok na:

- vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravních prostředků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky
- přednost při osobním projednávání své záležitosti, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, zejména stání; za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních
- bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem)
- slevu 75 % jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a slevu 75 % v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy

Osoba, která je držitelem průkazu ZTP/P, má nárok na:

- vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravních prostředků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky

- přednost při osobním projednávání své záležitosti, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, zejména stání; za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních
- bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem)
- slevu 75 % jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a slevu 75 % v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy
- bezplatnou dopravu průvodce veřejnými hromadnými dopravními prostředky v pravidelné vnitrostátní osobní hromadné dopravě
- bezplatnou dopravu vodícího psa, je-li úplně nebo prakticky nevidomá, pokud ji nedoprovází průvodce.

OTÁZKY KE KAPITOLE Č. 9

- *Vyjmenujte dávky pro osoby se zdravotním postižením.*
- *Kdo má nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku?*
- *Na jaké výhody má nárok držitel průkaz ZTP a ZTP/P?*

10. PODPORA V NEZAMĚŠTNANOSTI

Klíčová slova: podpora v nezaměstnanosti, rekvalifikace, veřejná služba

Právní předpisy:

- **Zákon č.435/2004 Sb. o zaměstnanosti**

Obsah právních předpisů

435/2004 Sb.

- Úvodní ustanovení, vymezení základních pojmů
- Působnost ministerstva a úřadu práce
- Právo na zaměstnání
- Zprostředkování zaměstnání (krajskými pobočkami ÚP, agenturami práce), podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci

- Zaměstnávání osob se zdravotním postižením
- Zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí
- Aktivní politika zaměstnanosti
- Atd.

Působnost v oblasti pomoci v hmotné nouzi

- MPSV
- **Krajské pobočky Úřadu práce**

PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI

Nárok na podporu má:

- občan s bydlištěm na území ČR, který v posledních dvou letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání získal alespoň 12 měsíců důchodového pojištění
- potřebnou dobu pojištění je možné získat i prostřednictvím **tzv. náhradních dob**, což je třeba doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, péče o dítě do čtyř let, doba výkonu veřejné služby či dlouhodobé dobrovolnické služby

Výše podpory v nezaměstnanosti činí při výpočtu z průměrného měsíčního čistého výdělku z posledního ukončeného zaměstnání nebo z posledního vyměřovacího základu v rozhodném období přepočteného na jeden měsíc:

- **první dva měsíce – 65 %**
- **další dva měsíce – 50 %**
- **po zbývajících podpůrných měsících – 45 %**

Délka pobírání podpory v nezaměstnanosti:

- do 50 let věku uchazeče o zaměstnání – 5 měsíců
- od 50 do 55 let – 8 měsíců
- více než 55 let – 11 měsíců

U uchazeče, jenž ukončí zaměstnání bez vážného důvodu sám nebo dohodou se zaměstnavatelem, se podpora snižuje na 45 procent průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu po celou podpůrnou dobu.

Kalkulačku pro výpočet výše podpory v nezaměstnanosti naleznete na integrovaném portálu MPSV mezi životními situacemi - <http://portal.mpsv.cz/soc/poradce>

Institut veřejné služby

Pro uchazeče o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci nepřetržitě déle než 2 měsíce, se od 1. 1. 2012 zavádí nabídka veřejné služby v rozsahu až 20 hodin týdně. Jestliže uchazeč bez vážného důvodu odmítne nabídku, bude vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání. Při organizování veřejné služby se posiluje spolupráce mezi krajskými pobočkami ÚP ČR a obcemi.

Rekvalifikace

Uchazeč o zaměstnání si může sám vybrat rekvalifikační kurz i rekvalifikační zařízení, které však musí mít akreditovaný vzdělávací program. Podle vlastního uvážení si tak uchazeč zvolí druh pracovní činnosti, v níž má zájem získat kvalifikaci za účelem získání zaměstnání. Podmínkou však je, že ÚP musí posoudit uplatnitelnost takto získané kvalifikace na trhu práce a zároveň posoudit, zda rekvalifikace vyhovuje zdravotnímu stavu uchazeče. Stanoven je maximální limit úhrady ceny za rekvalifikaci, pokud se překročí, rozdíl ceny hradí sám uchazeč.

Úřad práce zvolenou rekvalifikaci uhradí pouze v případě, když předem vydá zájemci o tuto rekvalifikaci potvrzení, že po doložení úspěšného absolvování kurzu rekvalifikační kurz uhradí.

11. SYSTÉM VÝPLATY SOCIÁLNÍCH DÁVEK

Systém výplaty sociálních dávek prošel v roce 2012 zásadními změnami. Většina sociálních dávek bude nadále vyplácena pomocí **karty sociálních systémů, tzv. sKarty**. sKartu dostanou všichni příjemci sociálních dávek s **výjimkou důchodů a nemocenské**.

V první polovině roku 2013 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR návrh na zrušení systému výplaty sociálních dávek pomocí sKarty, ke dni zpracování této brožury nebyl další osud karty sociálních systémů znám.

sKarta je vydávána ve dvou variantách: **základní** a **speciální**, která bude zároveň sloužit jako průkaz TP, ZTP či ZTP/ P.

sKarta je určena příjemcům následujících nepojistných sociálních dávek a dávek z oblasti státní politiky zaměstnanosti, které se vyplácejí buď jednorázově, nebo pravidelně:

- Dávky státní sociální podpory
- Dávky pomoci v hmotné nouzi
- Dávky příspěvku na péči
- Dávky pro osoby se zdravotním postižením
- Dávky v nezaměstnanosti

sKarta má tři funkce: identifikační, autentizační a platební.

- Sloužit bude zejména k identifikaci na úřadě. U osob se zdravotním postižením bude plnit funkci průkazky TP, ZTP a ZTP/P se všemi jejími výhodami.
- Autentizační funkce umožní z domova realizovat činnosti spojené s veřejnou správou. Příjemce bude mít prostřednictvím internetu přehled o čerpaných sociálních dávkách.
- Platební funkce umožní příjemci sKartou platit v obchodech nebo vybírat hotovost z bankomatů České spořitelny i všech dalších bank. Prostředky bude možné si bezplatně převést na svůj vlastní účet.

Podrobné informace k systému výplaty dávek pomocí karty sociálních systémů jsou k dispozici na webových stránkách www.skontakt.cz

12. ZÁVĚR

Milé kolegyně, milí kolegové, dospěli jsme na konec příručky, která si vzala za cíl Vás alespoň v základních obrysech seznámit s tématy, která jsou náplní sociálně-právního poradenství ve Vaší praxi. Příručka je koncipována jako základní souhrn informací, na které budou navazovat praktická cvičení v rámci dvoudenního kurzu Sociálně-právní minimum. Pokud jste si po přečtení textu ujasnili systém sociálního zabezpečení v České republice, příručka splnila svůj účel.

SEZNAM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi
- Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
- Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
- Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

2. rozšířené a upravené vydání

Vydal: Benepal, a.s.

Vydáno v roce 2013

Sazba, grafické práce a tisk: Daniel Vrzal

PUBLIKACE JE SPOLUFINANCOVÁNA EVROPSKÝM
SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČR.

Neprodejná publikace.